

KOIRAVAHINGOT PORONHOITO- ALUEELLA

**Paliskuntain yhdistys teki
syksyllä 2011 paliskunnille
kyselyn koiravahingoista ja
koirien poronhoidolle
aiheuttamista häiriöistä.**

Kyselyn tulokset kertovat kattavasti, minkälaisia ongelmia koirien ja porojen ei-toivotut kohtaamiset aiheuttavat. Kysely lähetettiin kaikkiin 56 paliskuntaan ja 44 vastasi siihen (erityinen poronhoitoalue 14, muu poronhoitoalue 30). Vastausprosentti on erinomainen (79 %), mikä kertoo asian ajankohtaisuudesta ja ongelmien esiin nostamisen tärkeydestä koko poronhoitoalueella.

Koirien aiheuttamia vahinkoja ja häiriöitä on tapahtunut viime vuosien aikana 98 %:ssa kyselyyn vastanneista paliskunnista. Viimeisten kahden vuoden aikana tapahtuneiden vahinkojen määrä vaihtelee paliskunnittain, ollen yhdestä vahinkotapahtumasta peräti 35 tapaukseen. Tapauskohtaisesti vahingoissa on kuollut tai jouduttu lopettamaan 2–16 poroa. 82 % paliskunnista toteaa, että koirien poroille ja poronhoitotöille aiheuttamat vahingot ja häiriöt ovat lisääntyneet viime vuosina. Paliskuntien välillä on suhteellisen vähän vaihtelua sen suhteen, missä yhteyksissä koirien aiheuttamia häiriöitä ja vahinkoja tapahtuu. Selkeästi eniten vahinkoja aiheuttavat metsästyskoirat sekä metsästyksen yhteydessä että koulutustilanteissa ennen metsästyskauden alkua. Ongelmia aiheuttavat erityisesti ulkopaikkakuntalaisten metsästäjien koirat, mutta paikallistenkin kanssa sattuu vahinkoja. Erityisen suuria ongelmia ovat viime vuosina saaneet aikaan nopeasti yleistynyt usean metsästyskoiran yhtäaikainen käyttö sekä metsästäjien ja muiden luonnossa liikkuvien lisääntynyt osaamattomuus, välinpitämättömyys ja vastuuttomuus koirien käytössä. Lisäksi metsästyskoirien kouluttamisesta aiheutuu häiriötä poroille myös varsinaisen metsästysajan ulkopuolella silloin, kun koiria koulutetaan

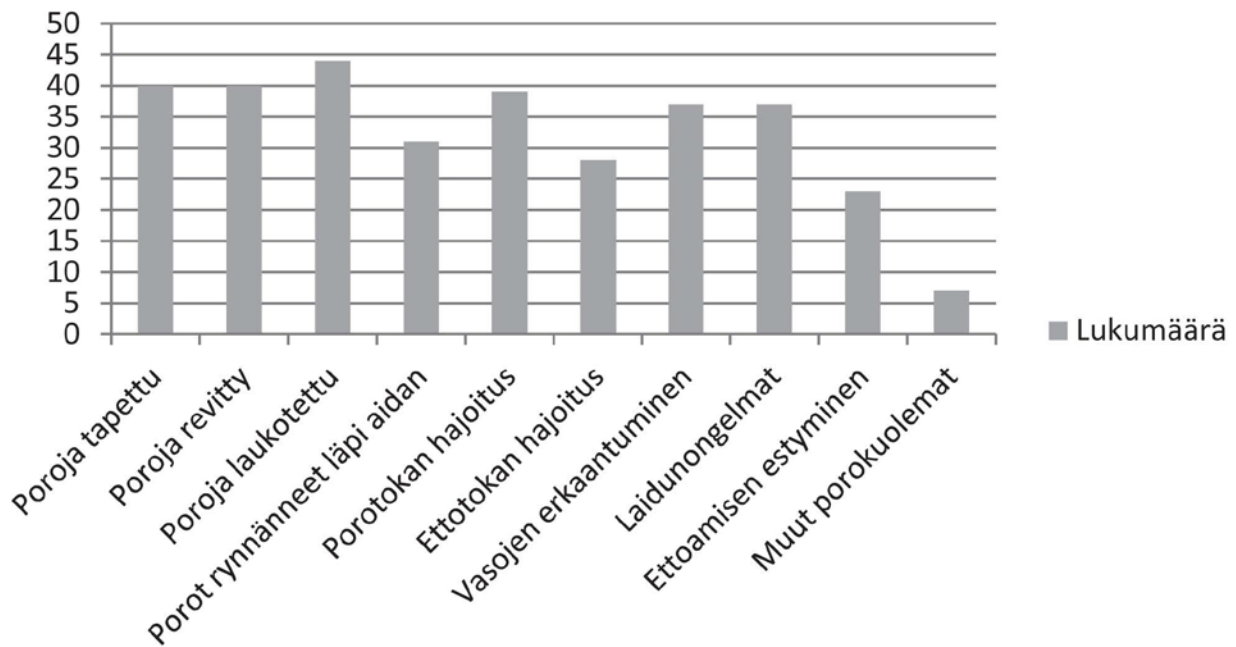
maastossa irrallaan.

Yleinen hirvenpyynnin ajankohta on poroelinkeinoon kannalta huono. Poronhoitotyöt vaikeutuvat metsästyksen aikana, erityisesti viikonloppuisin, lähes kaikissa paliskunnissa. Osassa paliskuntia tilanne on kärjistynyt niin, että poronhoitotöitä joudutaan metsästyksen vuoksi joko aikaistamaan tai viivästyttämään. Syynä tähän on koirien lisääntynyt hallitsematon käyttö. Eritoten poroihin tottumattomien koirien käyttö ja usein poronhoitoalueen eteläpuolelta tulevat ulkopaikkakuntalaiset, koirien aiheuttamista poroihin kohdistuvista haitoista tietämättömät metsästäjät, saavat lähes poikkeuksetta aikaan suuren vahinkoriskin.

Koiravahinkoja ja häiriöitä aiheutuu myös rekivaljakoista sekä matkailijoiden ja paikallisten irtokoirista. Saamelaisalueella kanakoirat (riekonmetsästyksessä käytettävät koirat) aiheuttavat paljon ongelmia. Muulla poronhoitoalueella eniten harmia aiheuttavat hirvikoirat, isot vahvan metsästysvietin omaavat koirat sekä valvomatta irralleen jätetyt koirat.

Vahingot ja tapahtumapaikat

Koirat tappavat poroja sekä suoraan raatelemalla hengiltä että välillisesti. Useimmin koiran aiheuttama välillinen porokuolema tapahtuu, kun koira raatelee tai laukottaa poron niin, että poro on vammautumisen vuoksi lopetettava. Tavanomaisia porojen vammautumisia ovat sarvien ja jalkojen katkeamiset, sisäiset vammat ja muut myöhemmin ilmenevät vaivat. Koirat aiheuttavat myös muun muassa porojen hukkumisia laukottamalla poroja

Taulukko 1. Paliskuntien ilmoittamat koirien aiheuttamat häiriöt mainintojen määrän mukaan.

esimerkiksi ojiin tai heikoille jäille, ja porokolareita ajamalla poroja liikenteen sekaan. Muita tyypillisiä vahinkoja ja ongelmia ovat porojen läpimeno aidoista, tokkien ja ettotokkien hajottaminen sekä laidunten käytön ja ettotöiden häiriintyminen tai jopa estyminen.

Koirista aiheutuu poroelinkeinolle ylimääräistä työtä ja vaivannäköä. Koiran kanssa liikkuvat eivät ilmoita kulkemisistaan porolaitumilla tai edes keskeisten rakennelmien ympäristöissä. Koirat aiheuttavat poroissa huomattavaa levottomuutta ja saavat ne liikkumaan paljon. Näiden perusongelmien lisäksi koirat laukottavat päimennustokkia, häiritsevät ja repivät poroja ja tappavat poroja tarhoihin. Porovahinkoja tapahtuu maastossa, erotusaidoissa ja siuloissa sekä muissa aidoissa ja porotarhoissa. Vahinkoja tapahtuu keväisin tokissa.

Koirat aiheuttavat häiriöitä porojen luontaiseen elämänrytmiin: vasat erkaantuvat emistään, rykimä häiriintyy, vasoja luodaan laukotuksen tai loukkaantumisen seurauksena ja vasonta voi tapauskohtaisesti aikaistua tai myöhästyä. Porot ovat levottomia ja rauhattomia.

Koiravaltaiset laidunalueet tyhjenevät poroista ja vastaavasti laidunpaine kasvaa rauhallisilla koiravapaammilla alueilla. Tämä voi rikkoa paliskunnan laidunkieron. Porot voivat siirtyä pitkiä matkoja: joissakin tapauksissa koirat ovat laukottaneet poroja vieropaliskuntiin ja Norjan puolelle.

Tiedonkulku ja korvauskäytännöt

Koirien aiheuttamiin vahinkoihin liittyvässä tiedonkulussa on kyselyyn vastanneiden paliskuntien mukaan merkittäviä ongelmia. Tieto tapahtuneesta vahingosta tai häiriöstä jätetään usein ilmoittamatta tai se saadaan viiveellä joko asianosaiselta tai kolmannelta osapuolelta. Tapahtuneiden vahinkojen tai häiriöiden todentaminen on yleensä vaikeaa, etenkin jos vahinkoilmoitus tulee viiveellä tai jää kokonaan tulematta. Paliskunnat kokevat yhteistyön viranomaisten kanssa haastavaksi koiravahinkojen ollessa kyseessä. Myös poliisin taholta myönnetään, että poroja koskevien asioiden käsittely on muutamille viranhaltijoille henkilökohtaisesti vaikeaa hoitaa asennevian vuoksi. Asenne ei kuitenkaan saa vaikuttaa poliisin virkatyöhön. Poliisin on virkansa puolesta tutkittava sille ilmoitetut asiat. Poliisin kanta koiravahinkojenkin kohdalla on, että lakia pitää noudattaa. Koirat on pidettävä kytettyinä kiinnipito-aikana ja muina aikoina harkinnan mukaan tapauskohtaisesti. Metsästystilanteissa koiranomistajalla on ankara vastuu koirasta. Karkaamisia varten olisi aiheellista olla vakuutus. Koiravahingoista tulee aina ehdottomasti ilmoittaa poliisille ja koiran aiheuttama vahinko on tutkittava asia, kuten muutkin poliisille ilmoitetut asiat. (Kolmen virassa toimivan poliisin puhelinhaastattelu 18.11.2011).

Paliskuntien näkemyksen mukaan vakuutusyhtiöiden toteuttamissa korvauskäytännöissä on jonkin verran vaihtelua. Toisinaan vakuutusyhtiöt korvaavat vahinkoja, toisinaan taas eivät, tai vahingoista korvataan vain osa. Myös omavastuiden saamisissa on ongelmia. Viralliset korvauskäytännöt koetaan usein hankaliksi ja toimimattomiksi. Korvauksia saadaan vaihtelevalla menestyksellä, riippuen metsästäjistä tai koiranomistajista ja heidän vakuutuksistaan.

Vakuutusyhtiö Tapiola tekee yhteistyötä Kennelliiton kanssa ja valtaosa koiravakuutuksista on Tapiolassa. Tapiolassa koiran aiheuttamia vahinkoja korvataan kotivakuutuksen tai koiravakuutuksen kautta. Kotivakuutus korvaa koirien osalta vain ajoneuvovahingot. Poroille aiheutuneen vahingon koiravakuutus korvaa vain, jos vakuutus sisältää vastuuvahinkovakuutuksen. Korvausten maksimimäärä on 85 000 euroa vahinkoa kohden. Vahingon toistuessa voidaan katsoa, että koiralla on luonnetta, mikä voi vaikuttaa korvaukseen. Näitä tapauksia ei kuitenkaan tule vakuutusyhtiön käsittelyyn paljoo. Vakuutusyhtiön mukaan vahinkopaikalle tulisi kutsua poliisi, mikäli asiassa epäillä rikosta.

Vakuutusyhtiö Pohjolassa koiran aiheuttamia vahinkoja korvaavat eläinvakuutus ja kotivakuutus, mikäli niihin on liitetty vastuuvahinkovakuutus. Koiran poroille aiheuttamia vahinkoja tulee Pohjolassa käsittelyyn muutamia vuosittain. Jos koira aiheuttaa vahinkoja toistuvasti, arvioidaan tapauskohtaisesti johtuuko vahinko koiranomistajan huolimattomuudesta. Törkeä huolimattomuus voi kokonaan estää korvauksen maksamisen. Pohjola ei vaadi poliisin paikalla käyntiä, mutta edellyttää näytön siitä, että vahingon on aiheuttanut juuri vahingonaiheuttajaksi ilmoitettu koira.

Paliskuntain yhdistys on kirjoittanut vakuutusyhtiöille tai asianosaisille kuluvana vuonna (marraskuu 2011) koiravahinkoihin liittyen 10 lausuntoa tuhoutuneen poron arvosta. Edellisvuonna lausuntoja kirjoitettiin yhdeksän ja vuonna 2009 kaikkiaan 11. Suurimmassa osassa vahinkotapauksia saadaan siis aikaan sopimus asianosaisten kesken ilman kolmansien osapuolien mukaantuloa. Toisinaan korvauksia joudutaan kuitenkin hakemaan myös oikeusteitse. Kuluvana vuonna (2011) Lapin kärjäoikeudessa on käsitelty yksi koiran aiheuttama porovahinkotapaus.

PORONHOITOLAKI 42 §

Porojen pelotteleminen on kielletty. Pelottelemisesta poronomistajalle ja paliskunnalle aiheutunut vahinko ja haitta on korvattava. Porojen karkottamista vahinkojen ehkäisemiseksi ei pidetä porojen pelottelemisena.

Metsästyslain noudattamista valvova viranomaisena sekä poronomistaja ja poropaimen saavat oman paliskuntansa alueella tappaa isännättömän koiran, joka koirien kiinnipitoaikana tavataan ajamasta poroja niiden laitumella tai joka muuna aikana tavataan repimästä ajamaansa poroa. Koiraa ei kuitenkaan saa tappaa, jos se saadaan kiinni tai vahinko voidaan muuten estää. Kiinniottamisesta tai tappamisesta on ilmoitettava välittömästi poliisille.

Koiravahinkojen ja häiriöiden nähdään vähenevän ensisijaisesti koirien porovapaudella ja sillä, että metsästäessä pidetään irti vain yhtä koiraa kerrallaan.